

**Наставно-научно веће
Филозофског факултета у Београду**

Изабрани одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета Универзитета у Београду од 15.11.2018. године, у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације докторанда **Душана Фундића** под насловом *Аустро-Угарска и обликовање Албаније (1896-1914)*, имамо част да поднесемо следећи

РЕФЕРАТ

Основни подаци о кандидату

Душан Фундић рођен је 5. јула 1987. године у Фочи. Основну школу и гимназију завршио је у Београду. Основне студије уписао је 2006. године на Одељењу за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду. Дипломирао је 2010. године одбранивши рад *Исмаил Кемал-бег: од османског службеника до албанског патриоте*. Мастер студије завршио је 2011. године на истом Одељењу са темом *Политичар, песник и идеолог: браћа Фрашери и идеологија албанског национализма*. Основне и мастер студије завршио је са просечном оценом 9,88. Током основних и мастер студија добијао је стипендије Министарства просвете Републике Србије, Града Београда као и стипендију „Доситеја“ Министарства омладине и спорта „Фонд за младе Таленте“ у два наврата за школске 2009/2010. и 2010/2011. годину.

Докторске академске студије уписао је на Катедри за Општу историју новог века (Модерну историју) Одељења за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду школске 2011/2012. године. Током школских 2011/2012. и 2012/13. године био је ангажован као демонстратор, студент докторских студија укључен у наставу и извођење вежби. Као стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја од марта 2012. до априла 2014. године био је распоређен на пројекту *Европа и Срби (1804-1918): подстицаји и искушења европске Модерне* на Историјском институту Београд. Од маја 2014. године запослен је у звању истраживача-приправника на Балканолошком институту Српске академије наука и уметности на пројекту *Историја политичких идеја и институција на Балкану у 19. и 20. веку*. У јануару 2017. године изабран је у звање

истраживача-сарадника. Након самосталних истраживачких боравака на изради докторске тезе током 2016. године био је стипендиста „OÄD“-а (Österreichischer Austauschdienst) на Институту за историју источне Европе Универзитета у Бечу.

Учествовао је на више међународних научних скупова од којих бисмо посебно издвојили: *Italy and Serbia in the First World War* (Belgrade, Institute for Balkan Studies, 4 December 2015), *Central Europe and Balkan Muslims: Relations and Representations* (Prague, Institute of History, Czech Academy of Sciences, Institute for Ethnology, Czech Academy of Sciences, 2 – 3 October 2017) и *South East Europe and the Great War. History, Memory, Legacy* (Belgrade, „AIESEE“ Conference, 7 – 8 December, 2017).

Говори енглески и немачки, служи се француским и албанским језиком.

Предмет и циљ докторске дисертације

Главни циљ дисертације је темељно истраживање односа Хабзбуршке монархије према албанским заједницама, у кључном периоду између 1896. и 1914. године. Да би то постигао, Душан Фундић је пажљиво проучио деловање различитих представника Аустро-Угарске: дипломата на Балхаусплацу, седишту Министарства спољних послова; конзула на служби у деловима Османског царства насељеним Албанцима; истраживача из области различитих друштвених и хуманистичких дисциплина, који су значајно утицали на обликовање идеја и циљева албанског национализма. Истраживање је зато било усмерено на анализу „империјалног пројекта“ Аустро-Угарске једног од сличних подухвата, којима су различите велике силе подржавале или сузбијале одређене националне покрете, како би остварили своје или спречили циљеве ривала.

У истраживању је примећено поређење између планова бечких државника са постигнућима конзула на територијама на којима су тада живели Албанци. Уз проучавање непосредног деловања дипломата, пажња је посвећена и раду Аустро-Угарске на отварању албанских школа, објављивању штампе, књига и уџбеника, чиме је требало остварити бржи развој и ширење националне идеје. Уз ту, „културну мисију“ Двојне монархије колега је истражио рад аустроугарских албанолага на подухватима као што је било писање *Историје Албанаца* чији је тајни аутор био Лајош Талоци, или издања попут *Acta Albaniae* и *Albanisch-ilyrische Forschungen*.

У сврху указивања на постигнућа и последице аустроугарске спољне политике посебно је издвојен период између 1912. и 1914. године, када је нестала османска власт на највећем делу Балканског полуострва и била проглашена независна Албанија. Краткотрајна сарадња два званична савезника, Аустро-Угарске и Италије, убрзо се претворила у империјални сукоб и надметање за превласт у Албанији.

Закључци изнети у докторској дисертацији Душана Фундића пре свега су утемељени на архивској грађи која се налази у архиву у Бечу (Österreichisches Staatsarchiv Wien, Haus-, Hof- und Staatsarchiv). Коришћена изворна грађа укрштена је са објављеном дипломатском грађом аустроугарске и албанске провенијенције, као и дневницима, мемоарима, сећањима, меморандумима, брошурама, одговарајућим албаноолошким издањима и штампом.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Истраживање које је спровео докторанд Душан Фундић потврдило је најважније хипотезе постављене у предлогу теме докторске дисертације. Показало се да је период између 1896. и 1914. године кључан за разумевање процеса означених у истраживању као „обликовање Албаније“, јер су се тада међусобно коначно укрстила вишестрана и сложена деловања аустроугарских државника, конзула, научника, публициста, новинара на хомогенизацији албанског националног идентитета и потискивању утицаја албанских суседа.

У истраживању је показано, према другој хипотези, да су области насељене Албанцима биле посматране као изузетно значајне за Аустро-Угарску у њеној борби са Италијом за превласт, односно за успостављање бране интересима Србије, Црне Горе и Грчке на Јадранском мору. Настојања Двојне монархије да успостави протекторат над званично аутономном или независном Албанијом била су последица уверења да је неопходно разбити јужнословенски, проруски „гвоздени прстен“, али и спречити могућност да Италија овлада Јадранским морем.

Истраживање Душана Фундића потврдило је хипотезу да се упоредо са империјалним подухватом Аустро-Угарске и под утицајем Беча одвијала и изградња албанске нације и развој албанског националног идентитета. Такође потврђена је и хипотеза да је аустроугарско деловање у Албанији било империјалистичко, како на

политичком тако и на културном пољу деловања, јер је подразумевало успостављање протектората над новом државом.

Оправданом се показала и хипотеза да ће проучавање аустро-албанских односа крајем 19. и почетком 20. века потврдити значај истраживања међузависности у односима између империја и нација у различитим контекстима, од супарништва и угрожавања до подударних интереса и инструментализације.

Опис садржаја дисертације

Докторска дисертација Душана Фундића *Аустро-Угарска и обликовање Албаније (1896-1914)*, састоји се од 311 страна текста, укључујући одговарајући научни апарат. После уводних разматрања (стр. 1 – 4) следе основни текст (стр. 15– 267), закључак (стр. 268– 273), библиографија (стр. 274– 296) и биографија аутора (стр. 297).

У уводним разматрањима наведени су тема рада, основни циљеви истраживања, коришћени извори и литература. Следи образложење теоријских оквира истраживања и методолошког приступа примењеног у тези. Основни текст тезе подељен је, потом, на четири тематске целине. Дефинисане на основу истраживачких проблема, оне имају по неколико поглавља, заснованих на хронолошком и географски одређеном приповедању.

Прва целина, *Аустро-Угарска, велике силе и албанско питање* (стр. 34-71), обухвата три поглавља и четири потпоглавља. У првом поглављу *Велика сила сужених могућности: Двојна монархија у доба новог империјализма* (стр. 34– 47), дат је сажет преглед положаја Аустро-Угарске међу осталим великим европским силама. Посебно је указано на значај Источног питања за разумевање њене спољне политике. Уз то, истакнут је и значај ривалства Двојне монархије са Италијом и Русијом у отварању и развоју албанског питања. Друго поглавље *Доносиоци одлука и уређење Министарства спољних послова* (стр. 47– 53) обухвата преглед личности и идеја који су стварали спољну политику Аустро-Угарске у хронолошким оквирима тезе, као и сам систем доношења одлука. На тај начин поставља се основ за разумевање потоњих истраживачких резултата и закључака. У трећем поглављу *Уговори, меморандуми, планови: албанско питање у стратешким циљевима аустроугарске дипломатије (1896-1912)* дат је преглед најважнијих докумената којима је започета и усмеравана „албанска акција“ аустроугарског министарства спољних послова. Указано је, тако, на унутрашњу динамику

доношења одлука о деловању Аустро-Угарске међу Албанцима, као и на најважније промене и прилагођавања у датом периоду.

Друга целина, *Домети сарадње: аустроугарски конзулати и локалне елите* (стр. 72–125), посвећена је односима конзула Двојне монархије са локалним елитама које су, у датом периоду, имале превласт унутар албанских заједница. У овој целини указано је на могућности остваривања аустроугарских планова и на сва ограничења у њиховом спровођењу. Ова целина је подељена на пет поглавља у којима је најпре приказано административно уређење Османског царства крајем 19. века и његова важност за разумевање политичког утицаја албанских елита. Потом је, према географском принципу, указано на разлике у спровођењу замисли аустроугарских државника и конзула у различитим османским областима насељеним албанским становништвом. Значајна пажња посвећена је односу аустроугарских конзула са северноалбанским племенима, систему субвенција у Скадарском вилајету, као и намерама да се придобију предводници албанских муслимана у средњим и јужним крајевима земље. То је био важан заокрет у спољној политици Аустро-Угарске, која се до почетка „албанске акције“ ослањала искључиво на албанске римокатолике.

Треће целина *Темељи националног обрасца: аустроугарска културна мисија и албанска друштва* (стр. 126–192) подељена је на шест поглавља и шест потпоглавља. Овде је проучено деловање Аустро-Угарске на отварању школа на албанском језику и пружању финансијске подршке објављивању албанских новина, уџбеника и књига. У поглављу су истражени однос према албанским римокатолицима, као и начини коришћења „Kultusprotektorat“-а, права Двојне монархије на заштиту католика у Османском царству. Коначно, у поглављу посвећеном аустроугарској албанонологији, истакнут је значај деловања, пре свих, Беџамина фон Калаја, Лајоша Талоција, Теодора Ипена, Константина Јиречека и Милана Шуфлаја. Они су значајно допринели променама у начину самопоимања албанске нације, што се у тези дефинише као „преобликовање албанског националистичког дискурса“.

У четвртој целини, под насловом *Последице независности* (стр. 193–267), подељеној на четири поглавља и седам потпоглавља, истражена су постигнућа аустроугарске политике током 1912-1914. године. Током овог периода, аустроугарски представници могли су отворено да покушају спровођење свог империјалног подухвата и

успостављање протектората над новом албанском државом. Овде је указано и на различите политичке струје и вишеструка поимања будућности Албаније. Посебна пажња посвећена је албанским устанцима против османске власти, нарочито оном из 1912. године, деловању аустроугарске дипломатије на Лондонској конференцији амбасадора и периоду од проглашења албанске државе до избијања Првог светског рата.

Научни допринос докторске дисертације

Докторска дисертација Душана Фундића *Аустро-Угарска и обликовање Албаније (1896–1914)* је оригиналан научни рад и значајан допринос не само српској, него и међународној науци. Она одговара на питања која су одавно постављена, али на која пре ове тезе није било обухватног и систематски документованог одговора.

Сложеност теме захтевала је савладавање савремене теоријске литературе о империјама и нацијама, империјализму и национализму и, потом, рад на веома разноврсном кругу извора: необјављеним архивским документима, објављеној архивској грађи, преписци, дневницима, мемоарима, штампи, научним албанолошким публикацијама, итд. Резултат је докторска теза која се, у односу на досадашње резултате из круга блиских истраживачких тема (радови Ханса Дитриха Шандерла, Теодоре Толеве, Фердинанда Хауптмана, Хамдије Капиџића, Ставра Скендија, Натали Клејер, Кристијана Чаплара – Деговича, Курта Гостеншига, Владимира Стојанчевића, Богумила Храбака) издваја по хронолошкој и тематској обухватности, укрштању теоријске литературе са чињеничном грађом црпеном из разноврсних извора, по низу нових чињеница заснованих на проученој архивској грађи, по оригиналним и самосталним тумачењима магистралних кретања у историји Балканског полуострва.

Преточена у књигу, ова докторска теза представљаће важан допринос проучавању историји Аустро-Угарске и њене политике на Балкану, као и историји Албаније и албанског национализма. Својим конкретним, чињеничним материјалом и својим оригиналним закључцима она ће допринети и проучавању ширих питања, нарочито студијама империја и нација и њиховог динамичног међуодноса.

Закључак

На основу свега што је речено, предлажемо Наставном и научном већу Филозофског факултета у Београду да прихвати наш **позитиван реферат** и да одобри усмену одбрану докторске дисертације кандидата Душана Фундића, под насловом *Аустро-Угарска и обликовање Албаније (1896–1914)*. Том приликом чланови Комисије ће изнети појединачне примедбе, сугестије и похвале.

У Београду, 28. децембра 2018.

Комисија:

Др Војислав Г. Павловић, научни саветник
Балканолошки институт САНУ

Др Милош Ковић, ванредни професор
Филозофски факултет у Београду

Др Ђорђе Ђурић, ванредни професор
Филозофски факултет у Новом Саду

Др Јово Бакић, доцент
Филозофски факултет у Београду
